

digheden, die de vernieling van kerken en kloosters bedreigden, toen al de beelden uit de groote kerk te Antwerpen werden omvergehaald. Zij verklaarden dat de koopman groote diensten aan de kerk en de stad beide had bewezen, zelfs met gevaar van zijne eigene veiligheid, — ja dat hij-zelf geheel alleen het volk uit de kerk had verdreven of weërstaan en bij de overheid daarvan aangifte had gedaan, om verdere schandalen tegen te houden.

De getuigenis van deze twee deftige burgervaders was eveneens boven allen kijf verheven. „Hebt gij nog andere getuigen?” vroeg de president den advokaat, toen de beide burgemeesters waren heengegaan.

„Ja, nog een.” En op het geroep van den advokaat kwam een oude priester voor het front, in zijne hand een klein kistje dragende, dat hij met veel eerbied voor zich op de tafel plaatste.

„Wat hebt gij te zeggen?” werd den ouden priester gevraagd.

Wat hij te zeggen had? Dat zijn naam Adriaan was, en monnik van St. Dominikus, in geheel Antwerpen als zoodanig bekend. Hij was de biechtvader geweest van de overleden echtgenoot des beklagden, en kende hem dus zeer goed. Nog had hij te zeggen, dat het kostbaar kistje, dat hij bij zich had, de reliquie bevatte van een gestorven heilige, een been van zijn heilig lichaam, dat in een palissander houten kistje met zilver ingelegd werd bewaard, hetwelk hij de eerwaardige inquisiteurs wel wilde laten zien.

„Op een anderen tijd, goede vader,” was het antwoord der vijf regters: „Vertel mij wat gij hebt in te brengen ter gunste van den gevangene.”

Nu kwam de geheele geschiedenis voor den dag van dien akeligen nacht, toen geheel Antwerpen in rep en roer was, en zijn klooster bijna geheel geplunderd; hoe hij toen de vlugt nam naar burger Frank en deze hem beschermde en hem zijne reliquie niet alleen liet behouden, maar zijne eigene kostbaarheden zoolang in veiligheid bracht totdat het oproer voorbij was.

Weder werd den advokaat gevraagd, of hij nog andere getuigen had. „Ik heb er nog meer,” was zijn antwoord, „maar vooreerst wil ik het er bij laten.” De man wist wel welk een belangrijk persoon het laatst voor Frank had gesproken. De vijf mannen bogen deftig, en nu volgde eene doodelijke stilte, terwijl zij met elkander beraadslaagden.

Intusschen klopte Nina's hart bijna hoorbaar. De regters spraken zacht en schenen het met elkander niet eens te zijn. Maar een van hen hield niet op, wat de anderen ook zeiden, altijd te roepen: „ad patibulum” (naar de galg!)

Dit doodvonnis werd evenwel niet toegestemd door drie der andere regters, en de ontstemde president wierp zich knorrig in zijn stoel achterover.

Na nog eenige woordenwisseling stond de president op. Hij begon nogmaals al de grove beschuldigingen tegen den gevangene voor te lezen, en zeide daarbij dat hij geen oogenblik zou geaarzeld hebben hem ter dood te veroordeelen; maar hij was in dit geval niet eenstemmig met zijne mederegters, die vermoeden, dat daar achtenswaardige mannen te zijner verdediging waren opgestaan, en hij zelfs der kerke diensten had bewezen, het regt dat het hof had om genade te bewijzen, nu moest worden toegepast. Daarom had hij nu in zijn boek geschreven, dat Floris Frank in dit tegenwoordig geval was vrijgesproken en uit de gevangenis ontslagen.

Pas hield hij op met spreken of een luide gil ging onder de toeschouwers op. Nina, de arme Nina kon zich niet langer bedwingen. Zij viel in onmagt in de armen van den burgemeester Lippershaag.

Enige dagen later, op een gezelligen avond zaten de hoofdpersonen van ons verhaal in de schoon verlichte huiskamer van den burgemeester. Zij waren Floris Frank en zijne dochter Nina, die beide zooveel om elkander geleden hadden, maar nu gelukkig waren in hunne hereeniging.

Daar was tante Philippa, die niet genoeg de genade Gods kon roemen ook aan haar, ellendige, bewezen. Daar stond Guy Regis, de gewezen monnik naast zijne moeder, de bagijn Margaretha, en daarbij ook nog de weduwe Muller, die nu eerst ontdekt had, dat de vrouw van den burgemeester reeds jaren lang een harer beste kalanten geweest was, voor wie zij kant maakte. Ook onzen vriend Jan moeten wij niet vergeten, met zijn éénen arm; hij stond bij de deur met Ursula, de oude min. De burgemeester met vrouw en dochter ontbrak natuurlijk evenmin bij het gezelschap, maar zij spraken zamen over een gast, die nog verwacht werd en niet kwam.

Eindelijk kwam hij. 't Was Merula, de advokaat. Hij werd met hartelijkheid verwelkomd, en wendde zich daarop tot Floris Frank met de woorden: „'t Is gebeurd, zoo als ik vreesde. De officieren der In-

quisitie te Antwerpen weigeren u uw eigendom terug te geven. Zij hebben daarom dadelijk bij den hertog van Alva tegen uwe invrijheidstelling geappelleerd. Als zij hun zin krijgen zit gij over een uur of wat weder in den kerker, en wordt gij voor eene nieuwe regtbank gedagvaard.”

„Zoo als God wil,” antwoordde de koopman onderworpen. Nina sloeg hare betraande oogen van den advokaat op haar vader. Niemand sprak.

„Het is Gods wil, dat gij uit hunne handen ontkomen zijt,” zeide de burgemeester. „Luister naar mij. Ostende is hier digt bij; daar ligt een vaarttuig zeilreë naar Engeland; het zal u en de uwen overvoeren. Alles is reeds in gereedheid gebragt. Ik vermoedde wel, dat wat wij nu gehoord hebben, gebeuren zou; daarom heb ik van te voren mijne plannen gemaakt. Laat ons nu afscheid nemen, en spoed u weg.”

„Maar de kosten van dit alles, waarde heer?”

„Daar zullen wij later over spreken; nu hebben wij er den tijd niet toe. Laat ons elkander in Gods hoede bevelen, en, in Gods naam, ga heen.”

Zoo knielde dan het geheele gezelschap neder; daarna omhelsden zij elkander, en in de duisternis van den vallenden nacht had de scheiding plaats. Floris Frank met zijne dochter, hare tante, en Ursula en Jan stegen in een rijtuig, dat hen naar de haven van Ostende bragt, terwijl de andere gasten door de stille straten van Gent huiswaarts keerden.

WIJSHEID UIT HET OOSTEN.

I.

Eenmaal besloot Vischnoe ¹⁾ neder te dalen onder de menschenkinderen. Daartoe nam hij de gestalte aan der heilige witte koe, en wandelde zoo op den weg naar Delhi. Terwijl hij voortging en zag wat het volk van het land der vijf stroomen deed, kwam eene slang uit de bladeren van een waringa-boom, en maakte zich gereed de koe te verslinden.

Op dat oogenblik naderde een reiziger, die ter bedevaart trok naar den heiligen vloed Gunga (de Ganges). Snel trok hij zijn zwaard, naderde de slang, hiew haar den kop af, en bevrijdde aldus den god van doodsgevaar.

Toen trad Vischnoe tot den vreemdeling en sprak: „Ik ben magtig boven alle stervelingen. Gij hebt mij van den dood bevrijd, zeg mij, wat zal ik u geven?”

En de pelgrim sprak: „O, heerlijkste aller vorsten van het Oosten, geef mij slechts voor een oogenblik de magt alles te zien wat op aarde geschiedt, en ik zal tevreden zijn.”

Toen zuchtte Vischnoe en antwoordde: „Gij weet niet wat gij vraagt; nogtans zal ik het u geven. Maar dewijl uw blik beperkt is, zal ik u het vermogen schenken, al wat gij wilt, voor een tijd, zonder leven of beweging te doen stilstaan, in den staat waarin het is, en zoo zal het blijven totdat gij zult zijn weggegaan.” Toen ging de koe haars weegs en de pelgrim wendde zich om en sprak: „Ik zal wederkeeren tot de stad mijner inwoning, en aldaar wensch ik te zien wat mijne vrouw en mijne zonen doen, opdat dit gezicht mijn hart verheuge?” Toen hij nu deze woorden sprak was het middag. Aan den avond van den tweeden dag kwam hij in zijne woonplaats. Toen hij zijn huis binnentrad vond hij zijne vrouw slapende, de spijzen waren niet gereed gemaakt, de vaten niet gereinigd, en de gansche huishouding lag verward.

De pelgrim schudde het hoofd en zeide: „Ik zal gaan en zien wat mijn jongste zoon eergisteren op den middag deed.” Daarop ging hij in het veld, maar het onkruid was niet uitgewied en de vruchten niet geplukt, en zijn zoon was zich gaan baden in de rivier.

Toen zuchtte de reiziger weder en sprak: „Ik zal gaan zien wat mijn oudste zoon doet.” Dezen nu vond hij zittende aan eene tafel bij de wijndrinkers, en de wijn was gekocht voor het geld, dat tot aalmoezen aan de armen moest gestrekt hebben. Met diepe droefheid wendde de vreemdeling zich om, en trok voort naar den heiligen stroom. Toen hij digt bij Delhi kwam, zie daar stond de heilige koe en wachtte hem.

„Welnu,” sprak Vischnoe, „ik heb uwe bede verhoord, is het u ten zegen geweest?”

Maar de pelgrim schudde droevig het hoofd en zweeg.

„Zie,” hernam Vischnoe, „niet alle gaven zijn den stervelingen nuttig, zoo als gij ervaren hebt. Alle dingen te weten is slechts eene weldaad voor de goden.”

¹⁾ De tweede in de indische drieënhed: de Behouder.

Ardennewoud, scheen deze ruige en woeste zeeroover een levend beeld der wrake. Hij had gezworen op Alva en het Papendom de gruwelen te wreken, aan den nederlandschen adel begaan, en in de wreedheden, die hij naderhand tegen de monniken en priesters uitvoerde, vernam de Bloedraad, dat hun voorbeeld onder de opstandelingen ten minste één waardig leerling gevormd had.

Toch was ook deze man een der instrumenten, waarvan God zich wilde bedienen, om het ongelukkige land te hulp te komen. Enkelens waren zoo, doch gelukkig niet allen. Ook onder de Watergeuzen had de Heer de zijnen.

DE SCHOOLMEESTER XAVIER KUHN EN ZIJN BIJBEL.

Midden in Zwaben ligt het kleine vorstendom Hohenzollern, van oudsher door de provinciën van Wurtemberg en Baden ingesloten. Het strekt zich uit van de helling van het Zwarte Woud tot voorbij de Neckar, de Donau en de Stöckart, bijna tot aan de oevers van het meer van Constanz. Het landje is klein en bevat niet meer dan 21 geografische mijlen, het aantal inwoners bedraagt 64,000 zielen. In het begin van deze eeuw vond de roomsche kerk in Spanje geene betere aanhangers dan in Hohenzollern. De eenheid des geloofs was volkomen.

In dit landje ligt een klein dorp, Bietinghausen genaamd, wiens priester zich, zoo als het schijnt, met het bestuderen van de profetiën bezig hield. Op een zondag, het was in den tijd dat Napoleon I op het toppunt stond van zijne magt, predikte hij over de woorden van den profeet Daniël: „En de koning zal handelen naar zijn welgevallen, hij zal zich verheffen, en zijne magt zal zich verheffen tegen die der goden, en hij zal zich verhoovaardigen tegen den God aller goden, totdat de dag des Heeren komt, want het einde is nabij.” Deze koning, zeide de priester, is Napoleon, de toorn is vervuld, zijn val is nabij.

Onder zijne toehoorders bevond zich Xavier Kuhn. Deze belangrijke tekst trof hem zeer; hij had geen Bijbel, kende ook niemand die er een bezat. Hij besloot echter, zich er een aan te schaffen, wanneer het hem maar eenigzins mogelijk was, en nadat hij geruimen tijd gewacht en gezocht had, vroegde hij een bekende, die een Bijbel bezat, hem den zijnen te verkoopen. Hij kostte 11 gulden; in dien tijd, en voor een man van zijn stand was dit eene groote som. Voor hem echter had het boek eene veel grotere waarde; het werd hem, en velen anderen, zoo als wij zullen zien, een kostbare paarl.

Den geest, waarin Kuhn en zij, die hem bezochten de Heilige Schrift bestudeerden, kan men uit de volgende regels leeren kennen, welke op de binnenzijde van den omslag waren geschreven: „Dit is de Heilige Schrift, zoowel van het oude als van het nieuwe verbond, maar wel te verstaan, eene rein katholieke, dat wil zeggen, eene onversalste.” En weder: „Genade en vrede, geest en leven kan men uit dezen Bijbel putten;” en weder: „Wel zijn dit doode letters, maar door hare ware uitlegging, zoo als zij alle eeuwen door uitgelegd zijn, worden zij vol geest en leven, vooral door hare navolging.”

Wel ben ik niet in staat te zeggen, of de ware uitlegging, zoo als zij alle eeuwen door aan ons is overgeleverd, Kuhn zooveel geholpen heeft. Maar het klare gezonde verstand, dat hij gebruikte om de Schriften te onderzoeken, en de bijstand des Hemels door den Heiligen Geest hielpen hem zeer veel. Eene nieuwe wereld des geestes, geheel verschillend van die, in welke hij tot nu toe geleefd had, opende zich voor hem. Hij vond in zijn Bijbel niets van den biechtstoel, en liet daarom de biecht na. Hij kon in de roomsche mis het bijbelsche heilige avondmaal niet terugvinden; door den drinkbeker niet meer te gebruiken, dacht hij tekort te doen aan de klaarblijkelijke voorregten eens geloovigen Christens, en daarom verlangde hij den drinkbeker voor zichzelf.

Ondertusschen plaatste hij zijn licht niet onder eene korenmaat, maar op een kandelaar. Zijne bureu begonen te bespeuren, dat een nieuw goddelijk licht voor hen was opgegaan. Zij verzamelden zich bij hem, hij las hun de Schrift voor, zij kochten ook Bijbels. Eindelijk verscheen Luthers Bijbel. Vele bekeerde roomsche Christenen woonde in Hohenzollern, en vereenigden zich weldra met hunne geestverwanten, zoowel roomschen als protestanten, uit het naburige Wurtemberg, maar aan eene scheuring van de katholieke kerk werd nog niet gedacht. Zij wenschten slechts vrijheid, om in de waarheid te leven, welke zij zonder menschelijke hulp gevonden hadden. Deze vrijheid zou hun betwist worden. De priesters verzetten zich en vervolgden hen. En zij die in de gemeente voorgingen, werden gevangen genomen.

Er werd geappelleerd. Het hoogste gerechtshof in de residentie van den vorst zou zich eindelijk met de zaak bemoeijen. De vorst zelf luisterde in eene aangrenzende kamer naar de verhandeling van het gerechtshof. Hij werd er van overtuigd dat men met eerlijke burgers, trouwe onderdanen en oprechte menschen te doen had. Hij zag ook in, dat hier eene heilige gewetenszaak behandeld werd, waarbij dwang niets uit zou rigten, en besloot daarom zeer wijs het proces voor gevallen te verklaren, en beval dat men deze mannen met rust zou laten.

Nu veranderde de kerk hare taktiek. Van geweld was geen sprake meer. Men liet hen hun gang gaan. Zij onthielden zich van alle gebruiken, welke hun in strijd schenen te zijn met Gods woord; men liet hen begaan. Zij verlangden den drinkbeker, men gaf hun den zoogenaamden spelbeker. Zij leidden een rustig, godvruchtig leven, en ongemerkt vormde zich in den schoot der roomsche kerk eene kleine evangelische gemeente, welke steeds toenam.

Dit kon zoo niet voortduren. Toegevende priesters maakten voor strengere plaats. De drinkbeker werd weder ontnomen. Intusschen was Hohenzollern bij Pruisen ingelijfd. In dit alles dacht men een teeken des Heeren te zien, dat het tijdstip was gekomen voor de scheuring van de roomsche kerk; 39 volwassenen zoowel mannen als vrouwen uitten hun voornemen, over te gaan tot de evangelische kerk. Met 4 uitzonderingen voerden allen dit plan uit. Den 2^{den} Februari 1858 werden 35 mannen en vrouwen in de openbare gemeenschap der evangelische kerk opgenomen. Den 2^{den} September 1860 volgden nog 11 anderen hun voorbeeld. Deze allen hebben min of meer middellijk of onmiddellijk hunne verlichting en bekeering aan deze, door de priesters van de duitsche riddersorde te Neurenberg tot stand gebrachte uitgave van den roomschen Bijbel, te danken.

WIJSHEID UIT HET OOSTEN.

II.

Lang voordat de vreemdelingen in het land der palmen kwamen, ging eens een wijze tot een Brahmin, en vroeg hem: „Zeg mij, o gij heilige onder de dienaren van Brama, hoe het zijn zal na dezen; waarin zal de heerlijkheid bestaan der eeuwige paleizen van Indra?”

„Mijn zoon,” antwoordde de priester, „dat alles is besloten in één woord: De sterfelijke zal het aangezicht des onsterfelijken aanschouwen en gelukkig zijn.”

„Maar hoe zal dan onze toestand zijn?” vroeg de wijze weder.

„Ga met mij,” sprak de Brahmin, en opstaande geleide hij den vrager in een vertrek, waar vele kinderen waren. Een daarvan nam hij bij de hand en vroeg: „Weet gij ook hoedanig de smaak van rijst is?”

„Zeker,” antwoordde de knaap.

„Welnu, vertel mij dit eens.”

Het kind beproefde het. Allerlei beschrijvingen en vergelijkingen gaf hij, totdat hij eindelijk niet meer kon — en stil zweeg. De beide mannen gingen heen. „Zoudt gij denken,” vroeg de Brahmin den wijze, „dat iemand die nimmer rijst geproefd had, uit deze beschrijving begrepen zou hebben, en juist weten hoe zij smaakt? Zoudt gij het hem zelfs kunnen meedeelen?”

„Onmogelijk,” antwoordde de wijze, „om dat te weten is er maar één middel: men moet zelf de rijst proeven.”

„Juist,” zeide de priester, „zelf proeven dat is de weg. En dat is het antwoord voor allen, die weten willen hoe het zijn zal in de zalige woningen van Indra.”

En daarmede ging de wijze heen.

III.

Een olifant wandelde door het bosch; dicht voor hem kropen twee kleine schildpadden. De koning van het woud trad voorzigtig verder, en toen hij bespeurde dat de kleine dieren juist op zijn weg lagen, zette hij behoedzaam den zwaren voorpoot tusschen hen in, zorg dragende hen niet te kwetsen. „Ziet gij wel,” sprak een der schildpadden tot zijn maker, „hoe voorzigtig de olifant langs ons voorbij treedt.”

„Och,” sprak de andere, „voorzigtig kan ik dat juist niet vinden. Weet gij waarom hij zoo doet? Hij is bevreesd dat wij hem anders zullen aanvallen en in de pooten bijten.”

De olifant klapte met de ooren; maar hij verwaardigde zich niet antwoord te geven, en wandelde voort naar de bron.

Amsterdam.

A. J. H.